

Saulius BYTAUTAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Lietuviai pasauliečiai pranciškonai JAV ir Kanadoje 1940–1990 m.

Katalikybės ir lietuviškų tradicijų puoselėtojai emigracijoje

Straipsnyje nagrinėjama lietuvių Pasauliečių pranciškonų ordino (OFS) veikla JAV ir Kanadoje 1940–1990 metais. Pirmiausia aprašomas Lietuvių OFS Šv. Kazimiero provincijos kūrimasis JAV. Toliau apžvelgiamas OFS administravimas. Didelę reikšmę ordino administravimui ir dvasiniam augimui turėjo pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus Varpelis“, kuris buvo vėl atgaivintas ir pradėtas leisti 1941 metų pabaigoje. Pažymėtina, kad dvasiniam pakilimui ir veiklai sustiprinti labai daug padėjo rajoninės konferencijos, kongregacijų vizitacijos, taip pat didelę įtaką lietuviams OFS turėjo JAV pranciškonų pasauliečių kongresai. Kaip Lietuvoje carinės spaudos metais OFS buvo uolūs lietuviškos katalikiškos spaudos skaitytojai, knygnešiai, platintojai ir rėmėjai, taip Amerikoje, sovietams okupavus Lietuvą, jie jungėsi į lietuviškas katalikiškas draugijas, kurios kūrė spaustuves ir leido katalikiškus laikraščius bei knygas. Taigi lietuvių OFS veikla JAV, Kanadoje ir Lietuvoje prisidėjo išsaugant tikėjimą, lietuviškas tradicijas, tautiškumą, tai buvo nemažas indėlis atkuriant Lietuvos nepriklausomybę.

The article studies Lithuanian Secular Franciscans Order activities in USA and Canada during the period 1940–1990. First, the establishment of St. Casimir province founded by Lithuanians OFS in USA is described; later OFS administration is reviewed. “St. Francis Varpelis” was restored and newly published at the end of 1941 and it had a great importance for the Order’s administration and spiritual growth. Moreover, spiritual exaltation and activities were reinforced by regional conferences and congregation visits; Lithuanians OFS were also influenced by USA secular franciscans congresses. During tsarist oppression period, in Lithuania OFS were active Lithuanian catholic publication readers, book smugglers and promoters. Likewise, when soviets occupied Lithuania, in America they united into catholic assemblies that initiated printing-houses and published catholic newspapers, books. As a result, OFS activities in USA, Canada, and Lithuania helped to preserve faith, Lithuanian traditions, nationality, and overall contributed towards Lithuania’s independence.

Ivadas

Kas yra Trečiasis ordinas ir kas yra pasauliečiai pranciškonai – tretininkai? Trečiasis ordinas yra bažnytinė institucija, kuri susideda iš vienuolių, gyvenančių vienuolynuose, ir pasauliečių, gyvenančių pasaulyje. Tretininkai nepriima iškilmingų įžadų, bet pasižada siekti krikščioniško tobulumo, vadovaudamiesi Evangelija ir šv. Pranciškaus dvasia. 1979 m. popiežiui patvirtinus naująją Trečiojo ordino regulą pasikeičia ir tretininkų vardas. Nuo šio laiko Trečiasis ordinas oficialiai vadinasi Pasauliečių pranciškonų ordinas (OFS).

Šiame straipsnyje nagrinėjama lietuvių Pasauliečių pranciškonų ordino veikla JAV ir Kanadoje 1940–1990 metais. Pirmiausia aprašoma lietuvių OFS Šv. Kazimiero provincijoje kūrimosi kelias JAV. Didelę reikšmę ordino administravimui ir dvasiniam augimui turėjo pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. Pažymėtina, kad prie dvasinio pakilimo ir veiklos sustiprinimo labai prisidėjo rajoninės konferencijos, kongregacijų vizitacijos, didelę įtaką lietuviams OFS taip pat turėjo JAV pranciškonų pasauliečių kongresai. Amerikoje, sovietams okupavus Lietuvą, OFS jungėsi į lietuviškas katalikiškas draugijas, kurios kūrė spaustuves ir leido katalikiškus laikraščius bei knygas. Taigi akivaizdu, kad lietuvių OFS veikla JAV, Kanadoje ir Lietuvoje prisidėjo išsaugant tikėjimą, lietuviškas tradicijas, tautiškumą, tai buvo nemažas indėlis atkuriant Lietuvos nepriklausomybę.

Darbo tikslas: nušviesti Lietuvių OFS veiklą JAV ir Kanadoje 1940–1990 m.

Uždaviniai: išanalizuoti Lietuvių OFS provincijos įkūrimą, apžvelgti „Šv. Pranciškaus varpelį“, dvasinės literatūros, konferencijų ir pastoracinės veiklos reikšmę puoselėjant tikėjimą, tautiškumą ir tradicijas, atskleisti JAV OFS kongresų reikšmę Lietuvių kongregacijų plėtrai, aprašyti vizitacijų įtaką OFS gyvenimui.

1. Lietuvių Pasauliečių pranciškonų provincijos įkūrimas JAV

Lietuvių OFS provincijos organizavimu pradėjo rūpintis JAV įsikūrę lietuviai pranciškoniai (OFM). Tik atvykęs į Ameriką, 1941 m. sausio mėn., tėvas Justinas Vaškys užmezgė ryšius su lietuviais OFS, kurie nuo pat pradžios rėmė jo pastangas ir darbus perkeltiant Šv. Kazimiero provinciją iš sovietų okupuotos Lietuvos į JAV. Tačiau, kol neturėjo kanoniškai įkurto lietuvių pranciškonų vienuolyno JAV, jis neturėjo ir teisinio pagrindo lietuvių OFS kongregacijas jungti į nepriklausomą provinciją. Įkurti vienuolyną nebuvo lengva: JAV vyskupai nedavė tam reikiamo leidimo, trūko finansinių išteklių namams įsigyti, be to, dar tebuvo atvykęs vienintelis tėvas J. Vaškys. Tėv. J. Liauba iš Italijos atvyko tik 1941 m. vasaros gale. Nežiūrint visų sunkumų, tėv. J. Vaškiui pavyko gauti Pittsburgo vyskupo leidimą laikinai kurtis jo vyskupijoje, to dėka jau 1941 m. rugpjūčio 2 d. buvo įkurtas laikinas lietuvių pranciškonų vienuolynas Pittsburghe. Tėv. J. Vaškys, apsigyvenęs šiame vienuolyne, gavo Švč. Jėzaus vardo provincijos provincijolo paskyrimą vizituoti jo provincijai priklausančias lietuvių OFS kongregacijas. Jis tų pačių metų „rugsėjo 21 d. „vizitavo Šv. Juozapo parapiją OFS Waterbury, Conn., spalio 14 d. Šv. Antano parapiją, Ansonia, Conn. ir kanoniškai įkūrė kongregaciją, spalio 25 d. vizitavo Šv. Alfonso kongregaciją, Baltimore, Md., o spalio 30 d. aplankė OFS narius Atsimainymo parapijoje, Maspeth, N.Y.“¹. Kitoms pranciškonų provincijoms priklausančių lietuvių OFS kongregacijų kanoniškai vizituoti negalėjo, tačiau, lietuviams klebonams prašant, vedė rekolekcijas jų parapijose Lawrence, Mass., Brockton, Mass., Newarke, N. J., ir kt. Jų metu susitikdavo ir su OFS nariais. Tėv. J. Vaškio ir Tėv. J. Liaubos pamokslai žmonėms patiko, dėl to daugelis klebonų juos kvietė vesti misijas, rekolekcijas ir novenas. Savo pamoksluose jie garsino Trečiąjį ordiną ir jo dvasinę naudą, taip keldami susidomėjimą ir norą ne tik tapti pasauliečiais pranciškoniais, bet ir jungtis į lietuvių OFS provinciją. „Kanoniškos vizitacijos 1942 m. buvo atliktos Brooklyne – Šv. Jurgio ir

Angelų Karalienės parapijose, Chicago, Šv. Petro ir Povilo parapijoje, Maspethe ir New Havene⁴².

1941 m. gale, atgaivintame „Šv. Pranciškaus varpelyje“ paskelbus apie lietuvio pranciškono vizitatoriaus paskyrimą ir jam pradėjus lankyti OFS bei stiprinti jų dvasią, daugelis klebonų OFS direktorių prašė jų kongregacijas perimti lietuvių pranciškonų jurisdikcijon. Tačiau vizitatorius negalėjo to padaryti, kadangi kongregacijos priklausė JAV pranciškonų provincijolams. Kelių klebonų tuo reikalu buvo kreiptasi į įvairius provincijolus, bet, kaip pažymėjo tėv. J. Vaškys, rašydamas 1945 m. rugsėjo 6 d. generaliniam JAV Trečiojo ordino federacijos sekretoriui, „1941–1943 m. laikotarpy, nesant kanoniškai įkurto pastovaus lietuvių pranciškonų vienuolyno, dar nebuvo įkurta lietuvių OFS provincija“⁴³.

Portlando vyskupui J. McCarty „1943 m. lapkričio 4 d. leidus jo vyskupijoje, Maine valstijoje, įkurti pastovų vienuolyną“⁴⁴, buvo gautas „Apaštališko Delegato sutikimas ir ordino vadovybės leidimas kurti vienuolyną“⁴⁵. Tada, išigijus tinkamas patalpas Greene, Me., ir ordino vadovybei tėv. J. Vaškį 1944 m. liepos 20 d. paskyrus jo viršininku, pajudėjo lietuvių OFS provincijos įsteigimas. 1944 m. lapkričio 9 d. tėv. J. Vaškys Amerikos pranciškonų generaliniam delegatui tėv. M. Faustui padavė prašymą, kad jis savo autoritetu visas lietuvių OFS kongregacijas perleistų lietuviams pranciškonams. Tačiau delegatas, atsakydamas į prašymą, tėv. J. Vaškiui patarė „kreiptis į visų pranciškoniškųjų šeimų provincijolus, kad jie patys perleistų savo jurisdikcijoje esančias lietuvių kongregacijas“⁴⁶. Tada tėv. J. Vaškys pirmiausia kreipėsi į Švč. Jėzaus vardo provincijos provincijolą tėv. J. Campbellą. Provincijolas šį reikalą svarstė su savo taryba ir 1944 m. lapkričio 13 d. nutarė perleisti 16 lietuvių kongregacijų, kurios ir sudarė „lietuvių OFS Šv. Kazimiero provincijos užuomazgą“⁴⁷.

Apie tai tėv. J. Vaškys tuoj pranešė Amerikos Trečiojo ordino federacijos centro valdybai, kuri Šv. Kazimiero provinciją priėmė federacijon, kaip 25 provinciją, o „Tėv. J. Vaškį pripažino jos pirmuoju komisarijumi“⁴⁸. 1945 m. buvo lietuvių OFS susikūrimo metai. Tais metais buvo perimta arba kanoniškai įsteigta 11 kongregacijų. Taip pat „Pittsburgh buvo suorganizuota tos apylinkės OFS konferencija“⁴⁹. „1946 m. 9 lietuvių OFS kongregacijas perleido lenkų provincijolas tėv. I. Cwiklinski“¹⁰.

Lietuvių OFS Šv. Kazimiero provincija visiškai susikūrė 1946 m. Buvo sudarytas provincijos kongregacijų sąrašas ir žinomas narių skaičius. Tuo metu ji turėjo „58 kongregacijas su 2100 nariais“¹¹, 1947 m. – „63 kongregacijas su 2800 nariais“¹², 1948 m. jau – „70 kongregacijų su 3060 nariais“¹³, 1949–1955 m. kongregacijų išaugo iki „92 su 3621 nariais“¹⁴. Didžiausios kongregacijos buvo šios: Šv. Jurgio, Chicago, turėjo 202 narių, Marijos Gimimo, Chicago, – 156, Apreiškimo, Brooklyn N. Y. – 150, Waterbury, Conn., – 140, Šv. Roko, Brockton, Mass. – 105, Šv. Pranciškaus, Lawrence, Mass. – 102 ir Šv. Kazimiero, Philadelphia, Pa. – 100. Didžioji dalis kongregacijų turėjo 30–70 narių, jos savo veiklu kartais lenkdavo didžiąsias. Nuo pat provincijos įkūrimo pradžios buvo rūpinamasi jaunųjų OFS kongregacijų ir sekcijų organizavimu. Kai kur tokios jaunimo grupės jau veikė prieš lietuvių pranciškonų įsikūrimą JAV. „Vėliau buvo įkurtos angliškai kalbančiųjų kongregacijos prie Kennebunkport, Me., ir Greene, Me., vienuolynų“¹⁵, o 1957 m. „jaunųjų OFS kongregacija įsisteigė ir Pranciškonų šv. Antano gimnazijoje, kuriai priklausė daugiau kaip pusė mokinių“¹⁶.

Vėliau kongregacijų ir jų narių skaičius laipsniškai mažėjo. 1967 m. paskelbtoje statistikoje buvo 43 kongregacijos su 1660 narių. Tiek pat kongregacijų buvo ir 1968 m., jos turėjo „1665 profesus ir 57 naujokus“¹⁷. Kongregacijų mažėjimas buvo bendras Amerikos imigrantams reiškinys, kuris paveikė ir lietuvius. Išmirus seniesiems imigrantams, o jauniems nutautėjant, nyko lietuvių parapijos, jų tautinės ir bažnytinės draugijos. Tas pats atsitiko ir su OFS. Mirus ar iš pareigų pasitraukus seniesiems klebonams, jų įpėdiniai neskyrė reikiamo dėmesio OFS: nešaukdavo susirinkimų, nerinko tarybos, nekviisdavo vizitatoriaus, nerinkdavo nario mokesčio. Kartais prie to prisidėdavo Trečiojo ordino direktorių aplaidumas ar nesugebėjimas atgaivinti mažėjančių kongregacijų, tačiau dažnai ir jų nuoširdžios pastangos tarp dvasininkų ir pasauliečių nesulaukdavo reikiamo atgarsio.

2. „Šv. Pranciškaus varpelis“, vadovėliai, konferencijos ir pastoracinė veikla

Nutrūkus ryšiams su Lietuva, OFS labiausiai trūko jų dvasią formuojančios literatūros. Šiai spragai užpildyti tėv. J. Vaškys 1941 m. gale atgaivino komunistų Lietuvoje sustabdytą „Šv. Pranciškaus Varpelį“. Jame buvo nušviečiamos OFS pareigos, išplaukiančios iš Regulos ir Bažnyčios įsakymų, aprašomi šventųjų OFS gyvenimai, atskleidžiamas Trečiojo ordino dvasingumas, spausdinamas OFS kalendorius, nurodoma, kada suteikiama generalinė absoliucija ir kiti atlydai. Nuo pat pirmųjų metų „Varpelyje“ buvo pateikiamos žinios apie Trečiojo ordino veiklą tiek Amerikoje, tiek visame pasaulyje. Jauniems OFS buvo net specialus skyrius – „Jaunoms sieloms“. Klausimų forma nagrinėjama krikščioniškosios tobulybės esmė, Trečiojo ordino regula, duodama nurodymų, kaip vadovauti kongregacijai, vesti tarybos posėdžius ir mėnesinius susirinkimus.

Vėliau „Varpelyje“ įvedami net specialūs skyriai konkrečioms temoms nagrinėti. Būdamas komisarijumi, tėv. V. Gidžiūnas buvo įvedęs skyrių „Trečiojo ordino pašaukimas“. Vėliau jis, tapęs redaktoriumi, keletą metų rašė Trečiojo ordino istoriją bei redagavo skyrių „Šv. Pranciškaus dvasios mokykloje“. Tėv. J. Vaškys rengė skyrių „Trečiasis šv. Pranciškaus ordinas“. „Varpelio“ bendradarbis tėv. B. Ramanauskas aprašė visus popiežius OFS. Tėv. K. Butkus aprašė daug pranciškonų šventųjų, paruošė vieną specialų „Varpelio“ numerį apie kryžiaus kelius.

Tėv. B. Grauslys teologiškai nagrinėjo pranciškoniškosios dvasios aktualumą laikmečio dvasiai, giliau išvelgdamas svarbesnius pranciškoniškosios teologijos punktus. Tėv. J. Liauba, būdamas komisarijumi, pateikdavo žinių iš Trečiojo ordino veiklos ir gyvenimo visame pasaulyje. Tėv. T. Garbukas, be daugelio vertingų straipsnių, išvertė ir „Varpelyje“ atspausdino šv. Pranciškaus „Gėleles“ – „Fioretti“, o gyvendamas Šv. Žemėje aprašė pranciškonų saugojamas šventoves. Be to, jis išvertė šv. Pranciškaus laišką visiems tikintiesiems, kuriame surašyti visi pirmosios Trečiojo ordino regulos pagrindai.

Tėv. M. Stepaitis, būdamas OFS komisarijumi ir redaguodamas „Varpelį“, išvertė ir keliuose numeriuose atspausdino Trečiojo ordino konstitucijas. Taip pat buvo spausdinami komisarijų ir direktorių pranešimai.

Po Vatikano II Susirinkimo bažnyčios gyvenime daug kas pasikeitė. „Varpelis“ tuoj paaiškino apie pakeistą OFS atlydų tvarką, atspausdino dviejų naujų regulos projektų pa-

vyzdžius. Kai buvo imta teigti, kad OFS daugiau nereikalingi, į šias užuominas „Varpelis“ reagavo redaktoriaus straipsniu „Ar pranciškoniskumas atgyvenęs“, o lietuvių OFM provincijolas tėv. L. Andriekus iškėlė Trečiojo ordino reikšmę ir ragino jį atgaivinti.

Susikūrus OFS provincijai, jos komisarijus tėv. J. Vaškys papildė, pataisė ir išleido tėv. Pr. Bizausko vadovėlį, pavadinęs jį „Šv. Pranciškaus pėdomis“. Šis vadovėlis OFS tarnavo net iki 1963 m., kai trečią kartą, tapęs OFS provincijos komisarijumi, tėv. J. Vaškys pasirūpino išleisti atskiromis knygelėmis „Šv. Pranciškaus trečiojo ordino regulą ir konstitucijas“ ir „Šv. Pranciškaus Trečiojo ordino ritualą“. Greta šių buvo išleisti šv. Pranciškaus ir šv. Antano gyvenimai ir dr. A. Maceinos „Saulės Giesmė“, gilus filosofinis šv. Pranciškaus gyvenimą nagrinėjęs veikalas. Bendrai informacijai buvo leidžiami specialūs aplinkraščiai. Angliškai kalbančiųjų kongregacijų informacijai nuo 1963 m. buvo leidžiamas specialus biuletenis. Buvo nemaža tokių parapijų, kuriose kasmet būdavo „ruošiamos OFS nariams skirtos susikaupimo dienos arba novenos prieš šv. Pranciškaus šventes“¹⁸. Dvasiniam pakilimui ir veiklai sustiprinti labai daug padėjo ir rajoninės konferencijos arba kongresėliai, šaukiami su tos apylinkės Kunigų Vienybės pritarimu. Pirmoji konferencija buvo suorganizuota 1941 m. spalio 4 d., jos tema buvo „Kur šv. Pranciškus, ten ir taika“. Antrasis kongresėlis buvo sušauktas Apreiškimo parapijoje Brooklyne, N. Y., 1942 m. spalio 25 d., jo tema buvo „Šv. Pranciškus – didžiojo karaliaus šauklys“¹⁹. 1943 m. buvo surengtos dvi rajoninės konferencijos: Chicagos Šv. Jurgio parapijoje balandžio 4 d. ir Waterbury, Conn., jų tema buvo „Trečiasis ordinas ir Katalikų Akcija“²⁰. Tais pačiais metais buvo paskelbta ir Pittsburgho, Pa., apylinkės konferencija, bet atrodo, kad ji neįvyko, nes „1944 m. lapkričio 26 d. sušauktoji vadinama pirmąja šio rajono konferencija“²¹.

Tėv. J. Vaškys, rūpindamasis vienuolyno įkūrimu Greene, Me., ir Europoje esančių OFM pasikvietimu, 1945 m. nesusaukė rajoninių konferencijų, dėl to kitais metais komisarijus tėv. V. Gidžiūnas suruošė dvi apylinkių konferencijas: Šv. Andriejaus parapijoje New Britaine, Conn., spalio 27 d. ir Pittsburghe, Pa., gruodžio 1 d. Abiejų konferencijų tema buvo „Šių dienų OFS uždaviniai pagal pop. Pijaus XII nurodymus“²². 1947 m. buvo sušauktos konferencijos Šv. Andriejaus parapijoje Philadelphia, Pa., ir Angelų Karalienės parapijoje Brooklyne, N. Y., „1948 m. Marijos gimimo parapijoje Chicago ir Šv. Juozapo parapijoje Scranton, Pa., o 1949 m. Elizabeth, N. Y.“²³

Tėv. J. Vaškys, 1950 m. vėl išrinktas Trečiojo ordino komisarijumi, tais pačiais metais „sušaukė OFS konferencijas Waterbury, Conn. ir Philadelphia, Pa.“²⁴ 1951 m., vizituodamas Chicagos kongregacijas, „Tėv. K. M. Butkus Šv. Jurgio parapijoje suruošė šios apylinkės OFS konferenciją“²⁵. Tėv. J. Liauba, būdamas komisarijumi, 1954 m. Marijos jubiliejniais metais suruošė net tris rajoninius kongresėlius: „Apreiškimo parapijoje Brooklyn, N. Y.“²⁶, „Dievo Apvaizdos parapijoje Chicago“²⁷, ir „Šv. Petro parapijoje Boston, Mass.“²⁸ Tėv. M. Stepaitis 1956 m. sušaukė konferenciją „Šv. Antano parapijoje Cicero“²⁹, o tėv. B. Mikalauskas 1957 m. „Angelų Karalienės parapijoje Brooklyn, N. Y.“³⁰ Dvi paskutinės konferencijos buvo sušauktos 1960 m. – viena „Nekalto Prasidėjimo parapijoje Chicago“³¹, o kita „Apreiškimo parapijoje Brooklyn, N. Y.“³² Po 1960 m. rajoninės konferencijos nustotos rengti, pasak provincijos direktoriaus tėv. K. M. Butkaus 1964–1968 m. veiklos apyskaitos, „dėl per didelio vietovių nuotolio ir senyvo narių amžiaus“³³.

3. JAV OFS kongresų reikšmė Lietuvių kongregacijų plėtrai

JAV OFS susijungimui į vieną federaciją ir jų veiklos pagyvinimui didelę reikšmę turėjo visos Amerikos Trečiojo ordino kongresai. Norėdami pažinti JAV Trečiojo ordino federacijos organizaciją ir veikimą, Šv. Kazimiero provincijos vadovai dalyvaudavo suvažiavimuose ir studijų dienos. 1941 m. Pittsburghe, Pa., visuotinis OFS kongresas sutapo su lietuvių pranciškonų įsikūrimu Amerikoje. „Vienuolynas buvo įsteigtas spalio 10 d., o kongresas vyko spalio 11–13 d.“³⁴ Kongrese dalyvavo ir Pittsburgo lietuviai OFS. Greta bendros programos jiems vyko atskiros pamaldos Dangun Žengimo parapijoje bei susirinkimas. „Parapijos kleb. kun. J. Misius aukėjo iškilmingas šv. Mišias, kurių metu kun. P. Juras pasakė pamokslą. Tėv. J. Liauba pravedė OFS skirtą konferenciją“³⁵.

Kitas visos Amerikos Trečiojo ordino kongresas buvo sušauktas Cincinnatije, Ohio, 1947 m. rugpjūčio 10–12 d. Tuometinis provincijos komisarijus tėv. V. Gidžiūnas specialiu aplinkraščiu kreipėsi į kongregacijų direktorius ir tarybas, ragindamas, kad „kiekviena kongregacija siųstų bent vieną delegatą.“³⁶ Delegatų iš lietuvių OFS provincijos nuvyko du, Kongrese komisarijui atstovavo jo deleguotas tėv. J. Liauba. Kongreso tema – „Gražinti pasauliui Kristų per šeimą“. Kitas visuotinis Amerikos Trečiojo ordino kongresas įvyko Mihvauke, Wis., 1952 m. spalio 24–26 d. Jo tema buvo „*Trečiojo ordino apaštalavimas*. Jame buvo nartata tą apaštalavimą pagyventi radio bangomis skirtoje šv. Pranciškaus valandoje“³⁷.

Dar vienas Amerikos OFS kongresas įvyko Detroite, Mich., 1962 m. spalio 24–28 d. Pagrindinė jo tema buvo „Trečiojo ordino apaštalavimas moderniajame pasaulyje“. Didžiausias dėmesys buvo atkreiptas į socialinę sritį tuomet išleistos pop. Jono XXIII enciklikos „Mater et Magister“ kontekste. Šiame kongrese dalyvavo net 31 Šv. Kazimiero provincijos delegatas, 25 pasauliečiai ir 6 kunigai direktoriai – prel. P. Juras, tėv. G. Baltrušaitis, OFM., kun. V. Stanevičius, kun. M. Kundrotas, kun. A. Račaitis ir provincijos komisarijus tėv. J. Vaškys. Šiame kongrese lietuviai susirinko į savo atskirą posėdį, kuriame pagal naujas Trečiojo ordino konstitucijas išsirinko provincijos tarybą, nutarusią paruošti provincijos statutą ir išleisti biuletinį lietuvių ir anglų kalbomis. Kitame susirinkime tėv. J. Vaškys perskaitė pranešimą „apie provincijos padėtį ir ateities veiklos planus, primindamas, kad netrukus bus išleista lietuviškai naujosios Trečiojo ordino konstitucijos ir ritualas“³⁸.

Visuotinis Amerikos Trečiojo ordino federacijos kongresas įvyko Philadelphijoje, Pa., 1967 m. birželio 22–25 d. Jo pagrindinė tema buvo „Pranciškoniškas atsinaujinimas šiandien“. Šis kongresas buvo labai reikšmingas lietuviams OFS, nors jiems čia atstovavo nedidelis būrelis lietuvių su kiek gausnesniais angliškai kalbančių kongregacijų atstovais. Taip pat dalyvavo šie dvasininkai: prel. P. Juras – provincijos tarybos kunigas patarėjas, tėv. K. Butkus – provincijos direktorius, kun. V. Stanevičius ir tėv. G. Baltrušaitis. Šio kongreso metu tėv. K. Butkui vadovaujant buvo sušauktas Šv. Kazimiero provincijos posėdis, išrinkta nauja provincijos taryba, paruoštas naujos Trečiojo ordino regulos projektas ir suruoštas lietuviškas skyrius bendroje Trečiojo ordino parodoje. Provincijos delegatų posėdyje buvo išrinkta nauja taryba. Tėv. K. Butkus paskirtas provincijos direktoriumi. Šiame posėdyje buvo nagrinėta, priimta ir parašais patvirtinta tėv. K. Butkaus paruošta OFS regula. Ji buvo įteikta Trečiojo ordino federacijos valdybai, kuri ją pripažino kaip vieną iš geriausių regulos projektų.

Bendroje kongreso parodoje Šv. Kazimiero provincijos direktoriaus rūpesčiu paruoštas lietuviškas skyrius, Kennebunkporte, Me., buvo eksponuoti vienuolyno meno kūriniai: šv. Antano ir Prahos Kūdikelio statulos, Lurdo ir Kryžiaus kelių šventovės bei naujoji koplyčia, taip pat – lietuvių pranciškonų spauda: „Šv. Pranciškaus varpelis“, „Aidai“ ir „Darbininkas“. Pranciškonų išleistos knygos „Serafiškuoju keliu“ I ir II tomas (mąstymai), dr. A. Macceinos „Saulės Giesmė“, tėv. K. Butkaus išversta ir išleista knyga „Pilnutinis Kristus“ ir kt. Klasikų autorių paveikslais parodoje buvo iliustruoti ir minėtosios Trečiojo ordino regulos projekto skyriai. Ši paroda „susilaukė plataus atgarsio Amerikos visuomenėje ir spaudoje“³⁹.

12-asis Šiaurės Amerikos Trečiojo ordino kongresas įvyko 1977 m. rugpjūčio 4–7 d. Šv. Jono universitete Collegeville, Minn. Kongrese be kitų garbingų pasauliečių ir dvasininkų dalyvavo ir Mažesniųjų Brolių ordino Generolas tėv. K. Koseras. Šio kongreso šūkis – „Pranciškaus dovana Amerikai: Jėzus tapo kūnu mūsų pasaulyje“. Jo pagrindinė tema – „Pasauliečių pranciškonų misija Evangelijos skelbime šių dienų pasaulyje.“ Tokią mintį davė pop. Pauliaus VI 1975 m. laiškas apie Evangelijos skelbimą moderniajame pasaulyje. Kongrese „buvo apmąstyta šių dienų OFS pasiuntinybė“⁴⁰.

4. Lietuvių pasauliečių pranciškonų pastoracinė veikla JAV ir Kanadoje

Pasauliečiai pranciškonai apaštalavo savo parapijose ir apylinkėje. Pavyzdžiui, Rochesteryje, N. Y., OFS 1943 m. įsipareigojo melstis ir aukoti šv. Komuniją bei kas mėnesį aukoti šv. Mišias „už savo parapijos karius ir taiką pasaulyje“⁴¹. Waterburyje, Conn., kongregacija kas mėnesį aukojo Švč. Sakramento adoracijos valandą „už nusidėjėlių atsivertimą ir ta intencija paaukodavo šv. Mišioms“⁴², Gi Worcesteryje, Mass., Šv. Kazimiero kongregacija meldavosi „už savo dvasios vadus, ligonius ir mirusius narius“⁴³. Daugelis OFS taip pat priklausė Maldos apaštalavimui ir šv. Rožančiaus brolijoms.

OFS Amerikoje jungėsi į lietuviškas katalikiškas draugijas, kurios leido katalikiškus laikraščius bei knygas. Daugelis investavo palaikydami lietuvišką spaudą. Kai pranciškonai perėmė bankrutavusias „Lietuvių Žinias“, „Ameriką“ ir „Darbininką“ ir kai kurie klebonai atsiėmė savo aukotus įnašus šiems laikraščiams leisti, OFS prel. P. Juras iš Lawrence, Mass., ir O. Šarkaitė iš Brooklyno, Mass., savo įdėtų nemažų sumų atsisakė, kad pranciškonams būtų lengviau tęsti spaudos apaštalavimo darbą. Jie skaitė, platino ir kitiems užsakinėdavo lietuviškus katalikiškus laikraščius bei knygas. Pranciškonams atgaivinus „Šv. Pranciškaus varpelį“, kai kurios „kongregacijos jo išplatindavo po 100 ar 200 egz.“⁴⁴

Sekdami serafiškojo savo tėvo šv. Pranciškaus pavyzdžiu, Amerikos lietuviai OFS rėmė bažnyčias: aprūpindavo jas liturginiais drabužiais ir indais, puošdavo altorius ir bažnyčias. Statant ar atnaujinant bažnyčias, parapijos namus tiek pavieniai nariai, tiek kongregacijos gausiai aukodavo, suorganizuotų renginių pelną atiduodavo bažnyčios reikmėms. 1942 m Waterburio, Conn., kongregacija, surengusi vakarienę, jos pelną paskyrė parapijos skoloms apmokėti ir nuo tada „kiekvienais metais panašių renginių pelną atiduodavo parapijai.“⁴⁵ Rochesteryje, N. Y., OFS „prisidėjo prie lietuviško kryžiaus pastatymo“⁴⁶.

Lietuviai OFS pasižymėjo ir artimo meilės darbais: ligonių lankymu, pagalba vargšams ir nuskriaustiesiems. Ligonių lankymui kiekviena kongregacija turėdavo paskirtus narius. Pagalba vargšams jie pasižymėjo ypač tuomet, kai Lietuvą užgrobus komunistams

daugelis mūsų brolių atsidūrė tremtyje. Tuomet jie ėmė remti BALF labdarinę veiklą, aukodami drabužius ir pinigus, arba patys siuntė į Vakarų pasitraukusiems lietuviams drabužių, maisto ir spaudos, o ten esantiems kunigams – liturginių rūbų ir indų. „Maža Wandergrift, Pa., kongregacija išsiuntė 12 siuntinių“⁴⁷. Maspetho, N. Y., OFS narės gatvėse rinko aukas lietuvių našlaičių fondui. Waterburyje OFS 1944 m. visą birželio mėnesį meldėsi už Lietuvą, kad ji taptų nepriklausoma. Daugelis kongregacijų Vasario 16-osios minėjimuose ar kitomis progomis Lietuvos išlaisvinimui įteikdavo savo aukas. Daugelis narių sudarė sąlygas tremtiniams atvykti ir padėjo įsikurti Amerikoje.

Amerikos lietuviai OFS ypatingu būdu rėmė savo dvasios brolių pranciškonų įsikūrimą ir apaštalavimo darbus Amerikoje. „Prel. P. Juras iš Lawrence, Mass., ir M. Kleitonienė iš Baltimore, Md., buvo tie OFS, kurių dėka pranciškonai galėjo atgaivinti „Šv. Pranciškaus varpelį“, o pastaroji padėjo įkurti ir Greene, Me., vienuolyną“⁴⁸. Daug OFS yra prisidėję prie Kennebunkporto, Me., vienuolyno įsigijimo ir įrengimo, jo šv. Antano, Prahos Kūdikėlio, Lurdo, Kryžiaus kelių, šventovių įrengimo bei pastatymo. Kennebunkporto, Me., vienuolynui Šv. Kazimiero provincijos OFS naujoje koplyčioje finansavo didžiulį visą sieną užimančią vitražinį langą, atsiėjęs virš 30 000 dol. OFS daugiau ar mažiau yra prisidėję prie visų pranciškonų vienuolynų statybų ar įrengimo tiek Kanadoje, St. Catharines ir Toronte, tiek JAV, Bridgeville, Pa., ir Brooklyne, N. Y. Nemažai jie prisidėjo Brooklyno vienuolynui statant Kultūros Židinį, apimančią vienuolyną, koplyčią, spaustuvę, laikraščių redakcijai ir administracijai bei visuomeninei veiklai skirtas patalpas.

Amerikos lietuviai OFS šelpė ir kitas lietuvių vienuolijas: marijonus ir jėzuitus, kazimierietes, pranciškietes, Nukryžiuotojo Jėzaus ir Nekalto Prasidėjimo seseris. Jie yra daug prisidėję prie lietuvių Šiluvos šventovės Washingtone ir lietuvių Kankinių koplyčios Romoje statybos, aukoję OFS namams statyti Asyžiuje ir Romoje, taip pat pranciškonų koplyčiai įrengti Paminklinėje Amerikos bazilikoje Washingtone. Pranciškonų ordino generolas T. Konstantinas Koseris, OFM, 1975 m. birželio 29 d. prel. Pr. Jurui ir prel. J. Balkūnui už jų nuopelnus Lietuvos Šv. Kazimiero pranciškonų provincijai suteikė pranciškonų ordino garbės nario titulą.

5. Vizitacijų įtaka OFS gyvenimui

Iš atliktų vizitacijų matome, kad kai kurios kongregacijos išliko veiklios ir vėlesniais metais. Pažymėtinos Detroito, Chicagos, Toronto, Brooklyno, Kennebunkporto kongregacijos.

Detroito Dievo Apvaizdos lietuvių parapijoje jau nuo 1935 m. veikė OFS kongregacija. Ordino nariai trečiąjį mėnesio sekmadienį rinkdavosi bendroms maldoms, po šv. Mišių skaitydavo „Šv. Pranciškaus Varpelį“, kasmet surinkdavo nario mokestį, iš kurio dalį siųsdavo Trečiojo ordino centrui, o kitą dalį keturis kartus per metus aukodavo šv. Mišioms, sumokėdavo už laikraštį. OFS nariai, „laikydami regulos, kasdien kalbėdavo 12 poteriu, nešiojo šv. Pranciškaus medalikėlius, priimdavo Švč. Sakramentą pirmąjį mėnesio penktadienį ir pirmąjį šeštadienį. Mirus OFS nariui, aukodavo šv. Mišioms, buvo kalbamas rožinis, dalyvaujama laidotuvėse, palydima į kapus“⁴⁹. Savo veiklumu Detroito OFS bendruomenėje pasižymėjo M. Vinčiūnienė, kuri 1957–1960 m. ir ėjo kongregacijos pirminkės pareigas.

Pastačius Detroite naują bažnyčią ir Kultūrinį Centrą, sąlygos veiklai buvo palankios, tačiau stigo pašaukimų. 1974 m. Detroito OFS vizituodamas tėv. R. Šakalys vedė konferenciją apie pašaukimų ir kunigus ir vienuolius reikalingumą. Po to vykusiame susirinkime buvo išrinkta nauja valdyba. Detroito OFS aukojo parapijos statybos fondui, naujos bažnyčios procesijos kryžiu išigyti, Lietuvos religinei šalpai, Pasaulinei Lietuvių katalikių moterų organizacijai, Clevelando religinei šalpai, vizitatoriaus kelionei. Prieš tai paskutinė vizitacija buvo 1965 m. Nors 1975 m. kongregacijoje buvo tik 16 narių, tačiau ji išliko gyva ir veikli. 1982 m. spalio 25 d. Detroito apylinkėje gyvenančias OFS nares aplankė pranciškonų provincijolas tėv. P. Baltakis ir atliko Trečiojo ordino konstitucijoje nurodytą generalinę vizitaciją. Tuo metu aktyviausia buvo Dievo Apvaizdos kongregacija.

Vizitacijos proga buvo priimti keli svarbūs nutarimai ir išrinkta nauja valdyba. „Kas trečią mėnesį OFS turėjo bendras šv. Mišias ir susirinkimą, ypač daug meldavosi už pašaukimus ir dvasinį luomą“⁵⁰. Kongregaciją globojo kun. klebonas V. Kriščiūnevičius.

1979 m. rugsėjo 20 d. Švč. M. Marijos Gimimo kongregaciją Čikagoje aplankė Trečiojo ordino direktorius tėv. J. Bacevičius. Ši kongregacija buvo viena didžiausių visoje Amerikoje, turėjusi daugiau kaip 50 narių. Kongregacijai pirmininkavo. A. Lenkartas, o dvasios tėvo pareigas ėjo kan. V. Zakarauskas. 1979 m. rugsėjo 27 d. tėv. J. Bacevičius vizitavo Švč. Marijos Nekalto Prasidėjimo kongregaciją Čikagoje. Nors didelė dalis narių dėl ligos ar senatvės negalėjo reguliariai lankyti susirinkimų, tačiau „visos sąžiningai atlikdavo įsipareigojimus ir savo maldomis bei aukomis prisidėdavo prie OFS veiklos“⁵¹. Kongregaciją globojo kun. F. Kireilis.

Toronto Prisikėlimo parapijos OFS kongregacija buvo įsteigta 1954 m. sausio 27 d. Pirmuoju dvasios vadu buvo tėv. P. Baltakis. „Toronto lietuvių Prisikėlimo parapijos OFS kongregacija, kuriai vadovavo pranciškonai, pasižymėjo aktyvumu“⁵². Nuo 1983 m. dvasios tėvo pareigas ėjo tėv. A. Simanavičius. Tuo metu šios parapijos OFS kongregacija turėjo 40 narių. 1982 m. gruodžio 20 d. tėv. P. Baltakis atliko metinę vizitaciją, kurios metu buvo priimti 5 nauji kandidatai, o pažadą davė 6 nariai. Kongregacija turėjo savo šv. Mišias pirmaisiais mėnesio sekmadieniais. Po šv. Mišių vykdavo susirinkimai. „Kongregacija prisidėdavo prie bažnyčios atnaujinimo darbų ir rėmė parapijos veiklą“⁵³.

1985 m. spalio 5 d. tėv. J. Bacevičius, Trečiojo ordino vizitatorius, lankė Prisikėlimo parapijos OFS Toronte. Šv. Mišių metu jis pasakė aktualų pamokslą. Buvo priimtas 1 naujas narys. Tėv. J. Bacevičius taip pat pasisakė ir susirinkimo metu. Jis kalbėjo apie regulos pakeitimus, pateikė daug dvasinių nurodymų, kokie turėtų būti pranciškonai šiuolaikiniame pasaulyje.

„Buvo išsakytos mintys apie pranciškonišką rūbą ir savo vėliavą, siūloma, kad visos narės pasisiūtų po rudą abitą“⁵⁴. Tuo metu Kongregacijoje buvo apie 50 narių, kurių skaičius vis augo. Kas mėnesį OFS turėjo savo šv. Mišias ir susirinkimą, taip pat šelpė vargšus, lankė ligonius, ypač prieš šv. Kalėdas.

Visus susirinkimus pradėdavo dvasios tėvas A. Simanavičius. Toronto OFS rūpinosi abitų pasiuvimu bei vėliavos įsigijimu. „Nariai daug meldėsi besiantinančio 600 m. Lietuvos krikšto jubiliejaus intencija“⁵⁵. Kiekvieno mėnesio pirmąjį ketvirtadienį kartu meldavosi už gyvus ir mirusius. Vasaros metu susirinkimai nevykdavo, tačiau šv. Mišios

buvo aukojamos Trečiojo ordino intencija. Paskutinis susirinkimas prieš vasaros atostogas prasidėdavo bažnyčioje šv. Mišiomis, kurias aukodavo dvasios vadas tėv. A. Simanavičius. Prieš šv. Mišias visada buvo giedamas šv. Pranciškaus himnas, o šv. Mišių metu pirmininkas skaitydavo tos dienos skaitinius. Pabaigoje sugiedodavo šv. Pranciškaus giesmę „Mes norim nešti Tavo taiką“. Po to rinkdavosi salėje, kur vykdavo susirinkimas. Prieš susirinkimą sukalbėdavo regulai pritaikytas maldas ir toliau viskas vykdavo pagal dienotvarkę. Susirinkime dalyvaudavo apie 30 žmonių.

1986 sausio mėn. Toronte lankėsi pranciškonų provincijolas tėv. P. Barius. Buvo išklaudyta ataskaita apie OFS veiklą. Viename iš susirinkimų buvo išklaudyta s. M. Bareikaitės paskaita apie maldą.

1986 metų veikla buvo iškilmingai pradėta šv. Pranciškaus švente. Kongregacijos susirinkime buvo nutarta Kalėdų proga sušelpiti keletą žmonių, aplankyti ligonius, buvo pademonstruoti naujai pasiūti abitai, nutarta įsigyti vėliavą iki birželio mėn. pabaigos, kad važiuojantys į Romą švęsti Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejaus iškilmes ten galėtų ją pašventinti, aptarta „Šv. Pranciškaus varpelio“ prenumerata⁵⁶. Toronto OFS stengėsi gyventi taip, kaip skatino dvasios vadas tėv. A. Simanavičius – maldos ir tarnystės dvasia.

Išvados

Lietuvių Pasauliečių pranciškonų Šv. Kazimiero provincijos organizavimu pradėjo rūpintis JAV įsikūrę lietuviai pranciškonai (OFM). 1944 m. lapkričio 13 d. Amerikos trečiojo ordino federacijos centro valdyba priėmė Šv. Kazimiero provinciją federacijon kaip 25 provinciją, o tėv. J. Vaškį pripažino jos pirmuoju komisarijumi.

Nutrūkus ryšiams su Lietuva, Pasauliečiams pranciškonams labai trūko jų dvasią formuojančios literatūros. Šią spragą užpildė 1941 m. gale atgaivinta „Šv. Pranciškaus varpelio“ leidyba. Šiame leidinyje ypatingas dėmesys buvo skiriamas Trečiajam ordinui, nušviečiamos OFS pareigos, atskleidžiamas jo dvasingumas, pateikiamos šio ordino aktualijos tiek Amerikoje, tiek visame pasaulyje, skiriamas dėmesys jaunimo dvasingumo ugdymui. Buvo spausdinami straipsniai krikščionybės ir Lietuvos istorijos temomis, ugdoma meilė Tėvynei ir persekiojamiems jos žmonėms sovietų okupuotoje Lietuvoje. „Varpelis“ padėjo susiorganizuoti OFS, palaikė jų ryšį, kėlė dvasią ir entuziazmą veiklai bei savęs tobulinimui.

Kongregacijų plėtrai ir šv. Pranciškaus dvasios ugdymui nemažą reikšmę turėjo pranciškonų pastoracinė veikla – pamokslai, pasakyti rekolekcijų, 40 valandų, novenų ir švenčių progomis, po kurių įstodavo naujų narių bei pagyvėdavo pačių kongregacijų gyvenimas. OFS kongregacijų veiklos sustiprinimui buvo reikšmingos rajoninės konferencijos, kuriose visada būdavo gvildenamos aktualios temos.

JAV lietuvių OFS susijungimui į Šv. Kazimiero provinciją ir jų veiklos pagyvinimui ypatingą svarbą turėjo visos Amerikos trečiojo ordino kongresai. Provincijos komisarijai-direktoriai dalyvaudavo JAV Trečiojo ordino federacijos šaukiamuose provincijų vadovų ir direktorių suvažiavimuose bei studijų dienose, tai leido geriau pažinti jos organizaciją ir veikimą. Ypatingą vaidmenį kongregacijų gyvenime suvaidino komisarijų vizitacijos, po šv. Mišių skaitomos konferencijos, rengiami posėdžiai, kurių metų buvo išklausomos

ataskaitos apie kongregacijos veiklą, renkama nauja taryba, sudaromi veiklos planai ir sprendžiamos kitos ordino aktualijos.

JAV ir Kanados lietuviai OFS yra nepaprastai nusipelnę išsaugant krikščioniškas vertybes ir tautinę savimonę. Jie jungėsi į lietuviškas katalikiškas draugijas, rėmė lietuvių bažnyčias, parapijų namus, kultūros židinius, nemažai investavo lietuviškai spaudai palaikyti. JAV ir Kanados lietuviai OFS ypač rėmė savo dvasios brolių pranciškonų įsikūrimą, prisidėjo prie visų pranciškonų vienuolynų statybų bei jų apaštalavimo darbų. Be viso to, jie šelpė ir kitas lietuvių vyrų ir moterų vienuolijas. Lietuvių OFS veikla Amerikoje per 50 metų atnešė gausių vaisių – atgavus nepriklausomybę, Lietuvai buvo sugrąžinta dalis jos religinio, tautinio, kultūrinio palikimo, kurio buvo netekta sovietų okupacijos metais.

NUORODOS

- ¹ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1942. 1. Boston. P. 29.
- ² Ten pat. 1942. 3. Boston. P. 66.
- ³ Ten pat. 1942. 9. Boston. P. 286.
- ⁴ Tėv. Justino Vaškio laiško kopija. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1942.
- ⁵ J. E. McCarty. Bishop of Portland laiškas. Mažesniųjų brolių ordino Lietuvos Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1943.
- ⁶ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1947. 5. Boston. P. 169.
- ⁷ Tėv. Justino Vaškio pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1944.
- ⁸ Ten pat. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1944.
- ⁹ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1944. 9. Boston. P. 314.
- ¹⁰ Tėv. Justino Vaškio laiško kopija. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1945.
- ¹¹ Trečiojo ordino Komisarijaus pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1946.
- ¹² Trečiojo ordino Komisarijaus pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1947.
- ¹³ Trečiojo ordino Komisarijaus pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1948.
- ¹⁴ Trečiojo ordino Komisarijaus pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1949.
- ¹⁵ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1966. 11. Brooklyn. P. 347.
- ¹⁶ Ten pat. 1965.03. Brooklyn. P. 112.
- ¹⁷ Tėv. K. Butkaus raportas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1968.
- ¹⁸ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1944. 11. Boston. P. 391.
- ¹⁹ Ten pat. 1943. 9. Boston. P. 4.
- ²⁰ Ten pat. 1943. 9. Boston. P. 2.
- ²¹ Ten pat. 1944. 10. Boston. P. 4.
- ²² Ten pat. 1946. 10. Boston. P. 4.
- ²³ Ten pat. 1948. 12. Boston. P. 361.
- ²⁴ Ten pat. 1950. 10. Kennebunk Port. Maine. P. 4.
- ²⁵ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1952. 1. Brooklyn. P. 27.

- ²⁶ Ten pat. 1954. 4. Brooklyn. P. 122.
- ²⁷ Ten pat. 1954. 11. Brooklyn. P. 360.
- ²⁸ Ten pat. 1954. 9. Brooklyn. P. 298.
- ²⁹ Ten pat. 1956. 1. Brooklyn. P. 380.
- ³⁰ Ten pat. 1956. 1. Brooklyn. P. 390.
- ³¹ Ten pat. 1960. 10. Brooklyn. P. 348.
- ³² Ten pat. 1968. 12. Brooklyn. P. 377.
- ³³ Tėv. K. Butkaus raportas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1968.
- ³⁴ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1942.1. Boston. P. 27.
- ³⁵ Ten pat. 1944. 10. Boston. P. 4.
- ³⁶ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1954. 4. Brooklyn. P. 122.
- ³⁷ Ten pat. 1952. 8. Brooklyn. P. 274.
- ³⁸ Ten pat. 1963. 4. Brooklyn. P. 127.
- ³⁹ Tėv. K. Butkaus raportas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. 1967.
- ⁴⁰ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1977. Brooklyn. P. 281.
- ⁴¹ Ten pat. 1943. 6. Boston. P. 542.
- ⁴² Ten pat. 1951. 1. Kennebunk Port. Maine. P. 27.
- ⁴³ Ten pat. 1966. 12. Brooklyn. P. 376.
- ⁴⁴ Ten pat. 1966. 4. Brooklyn. P. 122.
- ⁴⁵ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1942. 1. Boston. P. 18.
- ⁴⁶ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1964. 7. Brooklyn. P. 218.
- ⁴⁷ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1944. 8. Boston. P. 282.
- ⁴⁸ Ten pat. 1947. 8. Boston. P. 279.
- ⁴⁹ Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. 1975. Brooklyn. P. 185.
- ⁵⁰ Ten pat. 1982. Brooklyn. P. 26.
- ⁵¹ Ten pat. 1979. Brooklyn. P. 121.
- ⁵² Ten pat. 1978. Brooklyn. P. 153.
- ⁵³ Ten pat. 1983. Brooklyn. P. 122.
- ⁵⁴ Ten pat. 1985. Brooklyn. P. 188.
- ⁵⁵ Ten pat. 1986. Brooklyn. P. 91.
- ⁵⁶ Ten pat. 1987. Brooklyn. P. 58.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. McCarty J. E. Bishop of Portland laiškas. Mažesniųjų brolių ordino Lietuvos Šv. Kazimiero provincijos šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1943.
2. Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. Boston. JAV. 1942–1948.
3. Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1949–1951.
4. Mėnesinis pranciškonų laikraštis „Šv. Pranciškaus varpelis“. Brooklyn. JAV. 1952–1990.
5. Tėv. Butkaus K. raportas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1967–1968.
6. Tėv. Vaškio J. laiškas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1942.
7. Tėv. Vaškio J. pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos Šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1944.

8. Trečiojo ordino Komisarijaus pranešimas. Trečiojo ordino Šv. Kazimiero provincijos šv. Antano vienuolyno archyvas. Kennebunk Port. Maine. JAV. 1946–1949.

Gauta: 2008 01 28

Parengta spaudai: 2008 06 25

Saulius BYTAUTAS

LITHUANIAN SECULAR FRANCISCANS IN USA AND CANADA (1940–1990) CHERISHERS OF FAITH AND LITHUANIAN TRADITIONS IN EMIGRATIONS

S u m m a r y

St. Casimir province of Lithuanian Secular Franciscans was initiated by Lithuanians franciscans OFM who lived in USA. After Father J. Vaskys came to USA in January 1941, he got in touch with Lithuanians from OFS who supported his efforts to move the province of St. Casimir from Lithuania, which had been occupied by soviets, to USA. On 4 November 1943, after Portland bishop J. McCarty permitted the foundation of permanent monastery in his episcopate, in Main, the Apostolic Delegate agreement and the Order State acceptance to establish a monastery were obtained. The proper premises were acquired and on 20 July 1944 the management of the Order appointed Father J. Vaskys to its principal; furthermore, the provincials of franciscan families also agreed to concede OFS congregations within their jurisdiction. Consequently, on 13 November 1944, the board of USA third Order federation center accepted St. Casimir province as 25th province to its federation and assigned Father J. Vaskys to the first director.

Having loose connections with Lithuania, Secular Franciscans lacked the literature for their spiritual development. Therefore, at the end of 1941, Father J. Vaskys renewed the publishing of St. Francis “Varpelis” which had been suppressed in Lithuania by communists. The periodical showed much attention to the Third Order by disclosing its spirituality and affairs regarding this Order both in USA and worldwide; the periodical also included OFS functions and youth spiritual education. “Varpelis” contained articles about Christianity and Lithuanian history, it prompted the fondness to the Motherland and its people who had been persecuted within the soviet occupation.

Congregations and their spirits were reinforced by franciscans who preached sermons during occasions such as recollections, 40 hours, novenas, and festivals; this attracted new members and revived congregation activities. Regional conferences which always touched relevant topics also helped to strengthen the congregation activities.

The American Third Order congresses were very important for the consolidation of Lithuanian OFS from USA to St. Casimir province and its activity reinforcement. In order to become more acquainted with the American Third Order, directors from St. Casimir province participated in the meetings convoked by the Order for province leaders and directors as well as in its study days.

Every congregation was visited by the Third Order directors. During these visits, after the Oblation, various conferences were organized which included reporting about congregation's activities, new board elections, activity planning, and other concerns.

Lithuanians OFS from USA and Canada were active in all three areas of St. Francis work – oneself development, apostolic activities, and neighbor love. They consolidated into Lithuanian catholic assemblies, promoted Lithuanian churches, benefices, cultural activities, and invested a fair amount to maintain Lithuanian print. Lithuanians OFS from USA and Canada in a special way promoted the establishment of their Brothers Franciscans, they contributed to the Franciscan monastery and apostolic activities. Moreover, they also supported other Lithuanian men and women monkhood.

During 50 years, Lithuanian OFS activities in USA brought good results. During this period national identity as well as Lithuanian catholic benefices were preserved both in America and Canada. After the independence was restored, Lithuania retrieved a part of its religious, national, and cultural heritage which had been deprived during 50 years of soviet occupation.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Lietuviai pasauliečiai pranciškonai, Trečiasis Ordinas, broliai pranciškonai, pranciškonų vienuolynas, bažnyčia, Lietuvos Šv. Kazimiero provincija.

KEY WORDS: Lithuanian Secular Franciscans, Third Order, Brothers Franciscans, Franciscan monastery, church, St. Casimir province of Lithuania.

Saulius BYTAUTAS – kunigas, pranciškonas, Vytauto Didžiojo universiteto doktorantas. 2004 m. įgijo teologijos bakalauro laipsnį, 2006 m. įgijo teologijos licenciato laipsnį, nuo 2006 m. Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto doktorantas Tyrimų sritis – Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorija. El. paštas: sauliusbytautas@yahoo.com.

Saulius BYTAUTAS – a priest, Franciscan, doctoral student at Vytautas Magnus University. The field of research – history of Lithuanian Catholic Church. E-mail: sauliusbytautas@yahoo.com.